

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Beaty Podstawki pt. „*Finansowanie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw w województwie lubelskim*”.

Promotor : dr hab. Tomasz Kijek, prof. UMCS

Promotor pomocniczego : dr Anna Matras-Bolibok.

**Praca przedkładana na Wydziale Ekonomicznym UMCS
w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse.**

1. Podstawy formalne recenzji

Podstawą formalno-prawną sporządzenia recenzji stanowi pismo prof. dr hab. Andrzeja Miszczuka, przewodniczącego Rady Naukowej Instytutu Ekonomii i Finansów UMCS, z dnia 7 października 2024 roku z prośbą o sporządzenie recenzji pracy doktorskiej pt. „*Finansowanie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw w województwie lubelskim*”, autorstwa p. mgr Beaty Podstawki.

W aspekcie prawnym podstawy formalne sporządzenia recenzji zostały określone w art. 179, ust.1 Ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018, poz.1669) oraz 6 ust.3i 4 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz postępowaniu o nadaniu tytułu profesora (Dz. U. 2018, poz.261).

2. Problematyka badawcza i uzasadnienie wyboru rozprawy doktorskiej

Problematyka podjęta w recenzowanej rozprawie jest interesująca i ważna, zarówno z punktu widzenia nauki, jak i praktyki gospodarczej. Powstanie nowej gospodarki, w której szczególne znaczenie odgrywają transformacja cyfrowa i sieciowość oraz innowacje, spowodowało, iż dotychczas znane sposoby konkurowania przedsiębiorstw stały się niewystarczające. Przedsiębiorstwa powinny tworzyć i rozwijać potencjał indywidualny i organizacyjny, który może być podstawą przewagi konkurencyjnej zarówno obecnie, jak i w przyszłości. W procesie budowania przewagi konkurencyjnej szczególną rolę odgrywają innowacje, które jak podkreśla to wielu autorów, decydują do sukcesie przedsiębiorstw we współczesnym cyfrowym świecie. Tworzenie i implementacja innowacji wiąże z koniecznością ponoszenia dużych nakładów finansowych i odpowiedniego formułowania strategii innowacyjnej. Jak wynika z wielu badań, powodem niepodejmowania działalności innowacyjnej jest brak środków finansowych w przedsiębiorstwach, co jest uznawane za jedną z najważniejszych barier działalności innowacyjnej. Dotyczy to w szczególności przedsiębiorstw funkcjonujących w regionach słabiej rozwiniętych, w tym m.in. województwa lubelskiego. Można również zauważyć, iż mimo wielu prac z zakresu finansowania innowacji, brak jest prac analizujących zależność między źródłami finansowania innowacji a rodzajem działalności innowacyjnej prowadzonej przez przedsiębiorstwa w Polsce. Temat rozprawy jest właściwy i w pełni uzasadniony oraz ma duże znaczenie z punktu widzenia potrzeb badań naukowych, jak i praktyki życia gospodarczego. Prezentowana rozprawa wpisuje się w nurt badań nad kluczowymi zagadnieniami innowacyjności przedsiębiorstw. Przedstawione przez Autorkę wyniki badań empirycznych mogą być pomocne przy formułowaniu kierunków polityki innowacyjnej i regionalnej.

3.Cel i hipotezy badawcze rozprawy doktorskiej

Autorka sformułowała główny cel rozprawy, którym było określenie uwarunkowań finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw.

Przyjęła też następujące cele szczegółowe:

1. Omówienie istoty i uwarunkowań działalności innowacyjnej przedsiębiorstw.
2. Przedstawienie procesu finansowania innowacji.
3. Analiza i ocena potencjału i aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw z województwa lubelskiego.
4. Określenie czynników ograniczających działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach regionu lubelskiego.
5. Określenie i scharakteryzowanie uwarunkowań wyboru struktury finansowania innowacji na Lubelszczyźnie.
6. Dokonanie oceny wpływu finansowania na strukturę nakładów działalności innowacyjnej przedsiębiorstw na przykładzie podmiotów z województwa lubelskiego.

Jednocześnie Autorka sformułowała trzy hipotezy badawcze :

H1. Głównym ograniczeniem prowadzenia działalności innowacyjnej przez przedsiębiorstwa są czynniki o charakterze finansowym.

H2. Wraz ze wzrostem wielkości przedsiębiorstwa wzrasta udział kapitałów własnych w finansowaniu działalności innowacyjnej przedsiębiorstw.

H3. Struktura finansowana innowacji ma wpływ na strukturę nakładów na działalność innowacyjną.

Postawione hipotezy, w moim przekonaniu, są trafnie postawione i dobrze porządkują dalszy tok postępowania badawczego. Postawienie ww. hipotez umożliwiło Doktorantce właściwe zaplanowanie badań, sprzyjało lepszemu opracowaniu narzędzi badawczych, a także chroniło Ją przed pominięciem ważnych aspektów badanego problemu, bądź zabrnięciu w obszary niezwiązane ściśle z przedmiotem badań.

Oceniając cel główny i cele szczegółowe oraz hipotezy rozprawy, można uznać, że są one prawidłowo i właściwie sformułowane oraz adekwatne do postawionego problemu badawczego. Zarówno cele, jak i hipotezy badawcze mają zakresy uzasadniające przygotowanie rozprawy awansowej.

W tym miejscu wyrażam ogólną opinię, iż Doktorantka w pełni zrealizowała założony cel swojej rozprawy, prezentując opracowanie o właściwych walorach merytorycznych i poznawczych, w pełni odpowiadających wymogom rozprawy doktorskiej.

4. Źródła informacji i metody badawcze

Rozważania podjęte w pracy opierają się zarówno na studiach literaturowych, analizie informacji wtórnych, jak i wynikach własnych badaniach empirycznych. Wykorzystano dane Banku Danych Lokalnych dla przedsiębiorstw z województwa lubelskiego i z pozostałych regionów Polski za lata 2010-2020. Przeanalizowano również akty prawne i dokumenty strategiczne Unii Europejskiej, Polski i województwa lubelskiego w zakresie polityki innowacyjnej. Badania empiryczne przeprowadzone zostały metodą badań ankietowych. Objęły one 104 z województwa lubelskiego, które prowadziły działalność innowacyjną w latach 2017-2019. Do analizy danych zastosowano metody statystyczno-ekonometryczne, takie jak statystyki opisowej, eksploracyjna analiza czynników oraz modele regresji dla zmiennej frakcyjnej. Na potrzeby analiz statystyczno-ekonometrycznych wykorzystano programy SPSS oraz STATA.

Należy podkreślić, że przyjęta procedura badania jest właściwa i umożliwiła Doktorantce weryfikację hipotez badawczych, jak również formułowanie wniosków. Dokonując oceny zastosowanych w rozprawie metod badawczych uważam, iż stworzyły one możliwość weryfikacji wszystkich hipotez badawczych, jak również zrealizowania głównego celu rozprawy.

5. Struktura i zawartość merytoryczna dysertacji

Rozprawa doktorska mgr Beaty Podstawki obejmuje wstęp, cztery rozdziały, zakończenie, bibliografię, spis tabel i rysunków oraz jeden załącznik, zawierający kwestionariusz ankiety wykorzystany do badań empirycznych. Całość obejmuje 265 strony wydruku komputerowego, z czego 260 stron stanowi zasadniczą część rozprawy. W tekście rozprawy zamieszczono 52 tabele oraz zaprezentowano 74 rysunki. Wszystkie części rozprawy stanowią logicznie i merytorycznie uzasadnioną całość, podporządkowaną realizacji celu głównego i celów szczegółowych rozprawy.

Przechodząc do szczegółowej oceny treści i zawartości rozprawy pragnę zwrócić uwagę, że tytuł jest w pełni zgodny z treścią i prezentowaną problematyką.

Przyjętym celom w rozprawie został podporządkowany jej układ. Praca składa się ze wstępu oraz czterech rozdziałów merytorycznych oraz zakończenia.

Wstęp zawiera uzasadnienie wyboru tematu rozprawy, osadzenie badanego problemu w przestrzeni poznawczej, główny cel i cele szczegółowe, a także hipotezy oraz syntetyczne omówienie treści poszczególnych rozdziałów. Ponadto informuje o metodach wykorzystanych w pracy.

Rozdział pierwszy został zatytułowany „*Istota uwarunkowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw*”. Można go uznać za wprowadzający do problematyki rozprawy. Autorka wyjaśnia w nim podstawowe pojęcia, takich jak innowacje, ich rodzaje, modele procesu innowacji. Charakteryzuje również działalność innowacyjną i jej podstawowe determinanty.

Rozdział drugi pt. „*Finansowanie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw*” jest logiczną kontynuacją rozważań podjętych w rozdziale pierwszym. Doktorantka omówiła w nim podstawowe determinanty finansowania działalności innowacyjnej. Zasadniczą uwagę skoncentrowała na źródłach finansowania, wyodrębniając źródła zewnętrzne i wewnętrzne oraz

wsparcie publiczne. Charakteryzuje poszczególne rodzaje źródeł finansowania, zwracając uwagę na ich zalety i dostępność dla przedsiębiorstw w Polsce. Omawiała również czynniki wpływające na strukturę finansowania działalności innowacyjnej, podkreślając iż nie ma jednej optymalnej struktury kapitału dla danego podmiotu. Opracowując model finansowania przedsięwzięć innowacyjnych należy uwzględnić zarówno charakter procesu innowacyjnego, sytuację ekonomiczno-finansową przedsiębiorstwa, jak też inne czynniki związane z otoczeniem rynkowym przedsiębiorstwa.

W rozdziale trzecim Doktorantka zajęła się aktywnością innowacyjną przedsiębiorstw z województwa lubelskiego. Punktem wyjścia rozważań w tym rozdziale jest charakterystyka potencjału rozwojowego przedsiębiorstw województwa lubelskiego. Jak wynika z zaprezentowanych danych, województwo lubelskie zajmuje 10. miejsce pod względem udziału w krajowym PKB i odznacza się słabszym tempem rozwoju gospodarczego w porównaniu do gospodarki polskiej. Mimo, iż w ostatnim okresie zauważa się stopniową poprawę potencjału innowacyjnego województwa, to w dalszym ciągu innowacyjność regionu jest stosunkowo niska, o czym świadczą m.in. wyniki Regionalnej Tablicy Innowacyjności. Dlatego też, istnieje potrzeba wspierania innowacyjności przedsiębiorstw i regionu. Z informacji zawartych w tym rozdziale wynika, iż system regionalny wsparcia przedsiębiorczości i innowacji jest bardzo dobrze rozwinięty. Obejmuje on 150 instytucji i organizacji otoczenia biznesu, które pozytywnie wpływają na innowacyjność i konkurencyjność przedsiębiorstw i regionu. Powstaje jednak pytanie o skalę oddziaływania i efektywność funkcjonowania tych instytucji.

Za ważne i wartościowe części rozdziału trzeciego należy uznać punkty od 3.3. do 3.6. W pierwszej kolejności Doktorantka przedstawiła wyniki analiz działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, nakładów i efektów działalności innowacyjnej, jak też współpracy przedsiębiorstw w zakresie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw województwa lubelskiego na tle kraju okresie 2010-2020. Następnie prezentuje Syntetyczny Wskaźnik Innowacyjności w

województwie lubelskim na tle pozostałych województw. Należy podkreślić, iż wskaźniki, które zostały zastosowane do budowy tego wskaźnika są prawidłowe i pozwoliły Doktorantce na ocenę poziomu innowacyjności województwa i sformułowanie ważnych wniosków. Również sposób analizy i prezentacji wyników analiz dotyczących struktury finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw oraz zewnętrznych źródeł finansowania przedsiębiorstw z funduszy Unii Europejskiej jest w pełni uzasadniony i poprawny z punktu widzenia celów pracy.

Oceniając treść rozdziałów 1-3 uważam, iż zakres przedstawionych zagadnień, jak i merytoryczna ich strona, są wystarczające z punktu widzenia przyjętych celów. Doktorantka wykazała się dużą umiejętnością jasnego przedstawienia wielu różnorodnych zagadnień.

Rozdział czwarty zatytułowano „*Analiza uwarunkowań finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw z województwa lubelskiego*”. Stanowi on najbardziej wartościową część pracy. Podjęto w nim próbę weryfikacji hipotez, opierając się na wynikach modelowania ekonometrycznego. Rozważania podjęte w rozdziale czwartym zaczynają się od omówienia metodologii badania oraz charakterystyki próby badawczej. Jak już wspomniano, Doktorantka skierowała kwestionariusz ankiety do 3641 przedsiębiorstw, uzyskując odpowiedzi od 104 podmiotów. 60 % z nich stanowiły mikro przedsiębiorstwa. Udział małych przedsiębiorstw w badanej próbie wynosił 28%, zaś średnich 12,50%. Łącznie mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa stanowiły 99,04% badanej próby. Charakteryzując próbę badawczą, Doktorantka uwzględniła również wiek badanych przedsiębiorstw, okres prowadzenia działalności, jak też rodzaj i zasięg działania oraz wykorzystane źródła finansowania. Przechodząc do weryfikacji hipotez, Doktorantka przedstawiła wyniki analizy czynnikowej barier aktywności innowacyjnej badanych przedsiębiorstw, wskazując brak środków finansowych jako największą barierę prowadzenia działalności innowacyjnej. Opierając się na wynikach estymacji parametrów frakcyjnego modelu probitowego,

zweryfikowała hipotezę o wpływie wielkości przedsiębiorstwa, skali działalności oraz publicznego wsparcia na strukturę finansowania działalności innowacyjnej. Zweryfikowała również hipotezę dotyczącą wpływu struktury finansowania innowacji na strukturę nakładów na działalność innowacyjną. Zarówno zastosowaną metodykę, jak i sam sposób prowadzenia badania oraz prezentacji wyników oceniam pozytywnie. Jednakże pewien niedosyt może budzić okres przeprowadzonych badań empirycznych. Badaniem objęto przedsiębiorstwa z województwa lubelskiego, które prowadziły działalność innowacyjną w latach 2017-2019. Interesującym byłoby zbadanie uwarunkowań działalności innowacyjnej w okresie COVID-19, w szczególności barier, nakładów na działalność innowacyjną i współpracy z innymi podmiotami. Czy w porównaniu do okresu przyjętego przez Doktorantkę zachowania przedsiębiorstw w okresie COVID-19 uległy zmianie?.

W zakończeniu Doktorantka nawiązuje do sformułowanych celów i hipotez rozprawy oraz ich weryfikacji. Zawarła również rekomendacje, wskazując na działania przedsiębiorstw z województwa lubelskiego, które mogą być wdrożone by podnieść poziom innowacyjności. Istotne są również wskazane przez Doktorantkę ograniczenia metodyczne i merytoryczne przeprowadzonych badań oraz kierunki przyszłych badań.

Całość rozprawy wskazuje na dojrzałość i dociekliwość poznawczą, znajomość metod badawczych i praktycznego ich zastosowania oraz dobrą znajomość aktualnej literatury przedmiotu.

Podsumowując opinię na temat pracy doktorskiej mgr Agaty Podstawki, należy stwierdzić, iż dysertacja stanowi interesujące studium teoretyczno-empiryczne, a do głównych jej walorów zaliczam:

1. Podjęcie tematu ważnego i aktualnego, który nie jest dostatecznie zbadany i omówiony w literaturze polskiej.
2. Starannie zaprojektowany proces badawczy, prowadzący do osiągnięcia celów badawczych i weryfikacji hipotez badawczych.

3. Przeprowadzeni w sposób prawidłowy oryginalnych badań empirycznych w zakresie przyjętej problematyki badawczej.
4. Zastosowanie metod statystyczno-ekonometrycznych do analizy danych zebranych w trakcie badań empirycznych.
5. Sformułowanie wielu istotnych wniosków o charakterze teoriopoznawczym oraz rekomendacji o charakterze praktycznym.

6 . Ocena formalna i merytoryczna pracy

Odnosząc się do oceny formalnej pracy należy podkreślić, iż dysertacja została napisana poprawnym językiem. Autorka przestrzega formalnych reguł pisania prac naukowych. Struktura pracy jest dobrze rozłożona w postaci rozdziałów i podrozdziałów. Poszczególne rozdziały są z sobą logicznie powiązane. Na uwagę zasługuje staranny zapis w formie wydruku komputerowego, a prezentowane rysunki, tabele i wykresy zostały przygotowane w sposób zapewniający właściwy odbiór pracy. Pod względem formalnym, praca nie budzi zasadniczych zastrzeżeń. Jest przygotowana poprawnie.

Przechodząc do oceny merytorycznej, należy podkreślić, iż praca dotyczy kluczowych problemów innowacyjności przedsiębiorstw oraz wypełnia lukę poznawczą badawczą w obszarze związków i zależności między źródłami finansowania a rodzajem prowadzonej przez nie działalności innowacyjnej .

We wstępie pracy Doktorantka prawidłowo określiła cel pracy i cele szczegółowe. Nawiązywała do nich w kolejnych rozdziałach pracy. W świetle wywodów zawartych w rozprawie należy stwierdzić, iż cele te zostały zrealizowane. Ponadto zweryfikowane zostały sformułowane hipotezy badawcze. Należy też podkreślić bardzo dobre przygotowanie pracy pod względem metodologicznym, na co składają się : jasno określony cel główny i cele szczegółowe oraz hipotezy badawcze, jak też przejrzysta struktura pracy. Doktorantka oparła swoje rozważania na studiach literaturowych oraz

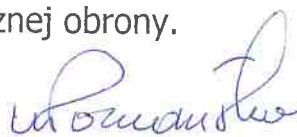
wynikach własnych badań empirycznych. Zarówno część teoretyczną, jak i empiryczną rozprawy oceniam pozytywnie.

Ostateczna konkluzja

Biorąc pod uwagę zasadność podjętej tematyki badawczej, metodykę badań, ocenę formalną i merytoryczną pracy, stwierdzam iż Autorka posiada umiejętność samodzielnego zaprojektowania i prowadzenia badań, a oceniana rozprawa zawiera elementy składające się na oryginalne rozwiązanie problemu naukowego będącego przedmiotem dysertacji, co jest podstawą do ubiegania się o nadanie stopnia naukowego doktora.

Ponadto stwierdzam, że Doktorantka wykazała się stosowną wiedzą teoretyczną w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse. **Tym samym w mojej ocenie spełnione zostały wymogi określone obowiązującymi przepisami o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.**

Na tej podstawie, biorąc pod uwagę wszystkie wymienione walory pracy, formułuję wniosek do Rady Naukowej Dyscypliny Ekonomia i Finanse UMCS o przyjęcie recenzowanej rozprawy mgr Beaty Podstawki nt. *„Finansowanie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw w województwie lubelskim”* oraz dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Prof. dr hab. Krystyna Poznańska